

безпечення потреб спеціалістів-бібліографів у програмних, нормативних документах (4,8%), практичній інформації, зокрема з питань, пов'язаних із

змінами в правилах бібліографічного опису (див. таблицю 2).

Таблиця 2

Висвітлення проблем бібліографії і бібліотекознавства у ФБП у 2005–2007 рр.

№ з/п	Тематика публікацій	Роки				
		2005	2006	2007	Всього	%
1.	Історія бібліографії та бібліографознавства	10	7	1	18	9,5%
2.	Теорія бібліографознавства	–	–	2	2	1%
3.	Термінологія	1	1	3	5	2,7 %
4.	Стандартизація	2	–	2	4	2,1 %
5.	Бібліографічні класифікації	–	1	4	5	2,7 %
6.	Види бібліографії (за ознаками змісту документів, що обліковуються)	1	11	8	20	10,6 %
7.	Бібліографічна діяльність бібліотек та наукових установ	9	13	11	33	17,6 %
8.	Бібліографічне обслуговування користувачів	4	3	–	7	3,7 %
9.	Огляди бібліографічних видань	1	2	2	5	2,7 %
10.	Методика підготовки бібліографічних покажчиків	1	1	2	4	2,1 %
11.	Практичні рекомендації щодо підготовки бібліографічних покажчиків (на допомогу видавцю-початківцю)	3	1	5	9	4,8 %
12.	Відгуки і рецензії на бібліографічні видання	15	10	6	31	16,5 %
13.	Діяльність окремих осіб в галузі бібліографії та бібліографознавства	3	2	10	15	8 %
14.	Електронні ресурси. Бази даних.	7	4	19	30	16 %
ВСЬОГО:		57	56	75	188	100 %

Дані таблиці дають можливість побачити хронологію змін пріоритетів у тематиці публікацій. Зокрема, у 2007 р. простежується зростання загальної кількості публікацій з питань бібліографії та бібліографознавства, розширюється їхня тематика, з'являються статті, присвячені теоретичним питанням бібліографознавства, збільшується кількість матеріалів, в яких містяться практичні рекомендації зі складання та оформлення бібліографічних покажчиків.

У системі російської ФБП є журнали, присвячені виключно питанням бібліографії та бібліографознавства, – «Библиография», «Мир библиографии», на сторінках яких поряд із загальними і прикладними проблемами бібліографознавства широко обговорюються конкретні питання, що виникають у практичній роботі бібліографів. Відсутність таких видань в Україні призводить до розпорошеності та дублювання матеріалів.

БІБЛІОТЕКИ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ РЕГІОНУ

СПРИЯННЯ ОДНБ ім. М. ГОРЬКОГО ОРГАНАМ ВЛАДИ В ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНОЇ, МОВНОЇ І РЕЛІГІЙНОЇ САМОБУТНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА ОДЕЩИНІ

ОДНИМ із пріоритетних напрямів у діяльності Одеської державної наукової бібліотеки (ОДНБ) ім. М. Горького є забезпечення виконання положень Конституції України стосовно сприяння державою розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України. Це стосується і її південного регіону.

Ще на початку XIX століття громадські діячі м. Одеси розуміли, що успішний розвиток краю неможливий без знання його історії, культури, етнографії. Саме цим пояснюється надходження до міської

публічної бібліотеки, яка відкрилася у 1829 році, праць авторів, присвячених Північному Причорномор'ю.

О. Ботушанська

І нині перлиною документного фонду Бібліотеки є колекція краєзнавчих документів, зокрема тих, що стали бібліографічною рідкістю. Саме в цих виданнях ми знаходимо відомості про національний склад населення Одещини. Ця традиція – збирати, по можливості, всі видання про географію, історію та культуру краю була притаманна діяльності Бібліотеки протягом усіх років її існування і продовжується сьогодні.

Багатонаціональний склад населення (129 національностей) Одеської області визначив різноманітність мов документів, з яких комплектувалися фонди ОДНБ ім. М. Горького впродовж 180 років. Унікальний фонд найдавнішої бібліотеки України нині налічує близько 5 млн. книг майже 120 мовами світу, в тому числі 63-ма мовами жителів нашої країни і прилеглих держав.

Історично склалося так, що в ХІХ ст. найчисельнішими національними групами в Одесі були німецька, польська, єврейська та болгарська. Тому у фонді ОДНБ ім. М. Горького зберігається багато видань мовами цих народів: німецькою – близько 40 тис. прим., польською – 15 тис., болгарською – 7 600, єврейською – 3 800 прим. Значні фонди й іншими мовами: французькою – 100 тис. прим., англійською – 20 тис., іспанською – 6 500, італійською – 2 700, білоруською – 1 100, молдавською – 650.

Культурні потреби етнічних громад стимулювали видання в Одесі книг національними мовами. За перші 30 років книгодруку в місті було видано близько 700 назв книг, із них 180 – десятима іноземними мовами: 6 – французькою, по 2 – болгарською та грецькою, а також німецькою та італійською. Усі вони зберігаються у фондах ОДНБ ім. М. Горького.

Значну роль у поповненні книгозбірні краєзнавчими виданнями, у т. ч. мовами національних меншин, відіграло прийняття в 1994 році міськвиконкомом розпорядження «Про поповнення фондів ОДНБ ім. М. Горького безкоштовними примірниками видань, що друкуються в м. Одесі». Це дало можливість постійно поповнювати фонд документами місцевих видавництв національними мовами (гагаузькою, молдавською, румунською, німецькою мовами, на ідиш), випущеними в Одесі видавництвом «Маяк».

Надзвичайно важливу роль у науковому формуванні фондів, зокрема літературою мовами національних меншин, відіграла Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів» (2002), яка повернула Бібліотеці систему комплектування обов'язковим безкоштовним примірником і гарантує їй одержання кожного надрукованого в Україні видання.

В останні роки фонди Бібліотеки щорічно поповнюються на 32-34 тис. прим. документів, і сьогодні кожен читач будь-якої національності знайде в ній книги з історії і культури свого народу, видання класиків рідною мовою, а також їхні переклади українською і російською мовами.

Бібліотека підтримує тісні зв'язки з видавництвами, зокрема з Головною спеціалізованою редакцією літератури мовами національних меншин України. Так, у 1999–2004 рр. до її фонду вищеназвана редакція передала 85 прим. книг мовами національних меншин, серед яких цикл видань «Вінок Кобзареві мовами народів світу», «Цигани» О. Пушкіна (російською, українською, молдавською, ромською мовами).

Поповнюються фонди і завдяки дарункам консульств, товариств, письменників, приватних осіб. Наприклад, у травні 2008 року Генеральне консуль-

ство Польщі в Україні подарувало 65 прим. видань. Триває книгообмін з бібліотеками та науковими закладами Болгарії і Румунії. Також Бібліотека отримує 4 назви періодичних видань із Болгарії, 25 – із Румунії, 11 – із Польщі, 145 – із Франції, по 4 – з Німеччини та Сербії, 1 – з Угорщини.

Одещина була одним із центрів відродження культури болгарського народу. У фонді ОДНБ ім. М. Горького є одна з перших книг болгарською мовою «Абагар», а також «Ключ болгарского языка» і «Болгарский букварь», видані в 1859 році. Традиції зберігаються і нині: здійснюється книгообмін, у Бібліотеці працюють учені з Болгарії. Підтримуються широкі творчі зв'язки з болгарськими національно-культурними товариствами. Урочисто відзначено 125-ту річницю визволення Болгарії від османського ярма. У Всеукраїнському центрі болгарської культури Бібліотека представила виставку літератури болгарською мовою «Освобожденето на България (1877–1878)». Її відвідали майже тисяча людей, у т. ч. представники Болгарії та національно-культурних товариств із інших областей України.

Зберігаються в ОДНБ ім. М. Горького й багато виданих в Одесі книжок грецькою мовою. Вони ретельно вивчаються працівниками Бібліотеки спільно з Одеською філією Грецького фонду культури. Співпраця з цим фондом почалася ще в 1995 році. Тоді було видано збірник статей і матеріалів «Г.Г. Маразлі. Меценат та колекціонер». Ця книга дістала високу оцінку в республіканському рейтингу видань України. Бібліотека постійно працює з фондом: щороку відзначається День незалежності Греції, організуються тематичні виставки, проводяться консультації, готуються бібліографічні довідки. Спільно було випущено каталоги «Книги грецькою мовою, видані в Одесі», «Греція далека та близька», книги-альбоми «Греки-художники в Одессе».

У Грецькому фонді культури відбулася презентація книги-альбому «Кириак Констанди и художники-греки Одессы: конец XIX – начало XX веков». В її створенні брали участь працівники відділу мистецтв Бібліотеки. Також спільно з цим фондом ОДНБ ім. М. Горького організувала документно-ілюстративну виставку «Яніс Ріцос – поет, драматург, перекладач. До 100-річчя від дня народження».

Сьогодні Бібліотека тісно співпрацює з фондом єврейської культури «Джойнт». Вона брала участь у виданні творів В. Жаботинського та проведенні конференції, присвяченої 120-річчю від дня його народження; допомагає відродженню Музею історії євреїв Одеси, куди передаються книги, бере участь у підготовці циклу телепередач «Я за Одессу свой веду рассказ».

Ще 1995 року за ініціативою ОДНБ ім. М. Горького в Одесі було проведено Тиждень французької книги. Це дало поштовх до вивчення фонду літератури французькою мовою, співробітництва з Французьким культурним центром «Альянс Франсез». У наступні роки проведено міжнародний науковий колоквиум «Король Франції Хлодвіг і християнізація Франції»

та видано каталог виставки, що було підготовлено до нього. Добрим другом Бібліотеки стала французька художниця С. Саварі, яка щороку відвідує заклад і дарує цінні видання. ОДНБ ім. М. Горького була одним із ініціаторів присвоєння художниці звання «Почесний громадянин Одеси». Важливим кроком у розвитку стосунків із Францією стало відкриття Французького центру документації та освіти на базі відділу літератури іноземними мовами Бібліотеки.

У 2002 році, відновлюючи традицію меценатства, С. Гриневецький, який на той час обіймав посаду голови Одеської облдержадміністрації, заснував фонд губернатора, до якого постійно передає цінні та рідкісні книги, серед яких, наприклад, прижиттєве видання творів В. Гюго в 14 томах французькою мовою.

У межах програми «Сковорода» відбулася презентація творів сучасних французьких авторів, перекладених українською мовою. У ній взяли участь радник з питань культури Посольства Франції в Україні А. Дюрелле та директор «Альянс Франсез» Ф. Нейра. Всі книги, які вийшли в рамках цього проекту (120 видань), передано до Бібліотеки.

Ще наприкінці XVIII століття в Північному Причорномор'ї оселилися німецькі колоністи, які зробили значний внесок у розвиток Одещини. З перших років існування Бібліотеки книги німецькою мовою стають значною складовою частиною її фондів. Останнім часом активізувалися вивчення і популяризація цієї літератури: налагоджено тісні творчі зв'язки з Гете-Інститутом (Бібліотека брала участь у проведенні великої всеукраїнської виставки до 250-річчя від дня народження Й.-В. Гете), а у 2000 році, згідно з угодою, укладеною з Баварським домом, відкрито читальний зал літератури німецькою мовою.

1998 року до ОДНБ ім. М. Горького від Ради Європи зі Страсбурга було передано публікації документів з прав людини, на базі яких створено регіональний центр з питань захисту прав і свобод людини. Це здійснено відповідно до Європейської хартії регіональних мов або мов меншин держав – членів Ради Європи.

На виконання указів Президента України «Про Національну програму “Закордонне українство” на період до 2005 року» та «Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні» було укладено угоду з відділом по роботі з українською діаспорою управління у справах національностей та міграції Одеської облдержадміністрації про створення при ОДНБ ім. М. Горького інформаційно-культурного центру «Закордонне українство». До його відкриття було видано перший випуск буклету «Одеса українська: фрагменти історії».

Питання української культури і мови, національної самосвідомості, збереження національної самоідентичності та суспільної злагоди постійно в полі уваги Бібліотеки, починаючи від перших років незалежності нашої держави.

На виконання Закону «Про мови» в рамках благодійної акції «Для майбутніх поколінь», започаткованої ОДНБ ім. М. Горького в 2000 році і спрямованої

на поповнення її фонду новою літературою, Бібліотека за підтримки Міністерства культури і туризму України, Всеукраїнської асоціації книговидавців і книгорозповсюджувачів, обдержадміністрації та міськвиконкому щороку проводить Всеукраїнську виставку-форум творів друку провідних видавництв України «Українська книга на Одещині». Це сприяє популяризації книги як українською, так і російською, болгарською, молдавською, гагаузькою мовами. Зокрема, на одній із виставок було представлено твори Т. Шевченка українською, молдавською, болгарською, румунською мовами, подаровані представником української діаспори в Румунії.

Підбиваючи підсумки роботи зі сприяння розвитку культурної, мовної і релігійної самобутності національних меншин Одеської області, Бібліотека провела кілька конференцій: «Конституція України та відродження культури національних меншин Одещини» (1997), «Рідна мова – запорука безсмертя нації» (1998), «Духовність і культура у формуванні особистості та відродженні національної свідомості» (1999), «10 років разом: здобутки і проблеми багатонаціональної Одещини» (2001), «Проблеми гагаузької культури, мови і літератури» (2005), «Чехи в Україні: історія і сучасність» (2008) та ін. Минулого року на базі Бібліотеки відбулися міжнародні «Гусівські читання». Під час цих заходів обговорювалися питання співпраці з національними меншинами, формування і розкриття бібліотечних фондів іноземними мовами. Конференції були організовані за сприяння Одеської облдержадміністрації та Асоціації національних культурних об'єднань Одещини.

ОДНБ ім. М. Горького розширює культурні зв'язки з організаціями і бібліотеками Канади, Австралії, Франції, Греції, Росії, Болгарії. Спільно з культурно-просвітницькими організаціями цих країн вона відзначає їхні національні свята, проводить зустрічі з представниками генеральних консульств, фондів культури, з митцями.

Найбільше запам'яталися читачам фундаментальні виставки, які дістали позитивні відгуки громадськості і преси: «Дух Еллади в Одесі» (до Дня незалежності Греції); «Французька книга у фондах ОДНБ ім. М. Горького»; «Будители мысли народна» (до національного свята Болгарії – «Дня будителів», тобто просвітників – від Кирила і Мефодія до сучасності).

Традиційною є співпраця з національно-культурними товариствами регіону. Так, 2006 року спільно з Посольством Чехії в Україні та міським національно-культурним товариством «Чеська родина» було організовано міжнародну науково-практичну конференцію «Роль особистості Яна Гуса у становленні національно-культурної самосвідомості чеського народу», присвячену 635-річчю від дня народження національного героя Чехії. В її роботі взяли участь перший радник Посольства П. Вагнер, директор Чеського культурного центру Р. Седлачек, доктор філософії, професор Карлового університету (м. Прага) З. Пінц, учені Одеси, краєзнавці, фахівці Бібліотеки. Під час роботи конференції було презентовано книж-

кову виставку «Ян Гус і культура Чехії» та експозицію картин чеських художників.

За заслуги в популяризації румунської мови, культури та науки ОДНБ ім. М. Горького було нагороджено Почесним дипломом генконсула Румунії в Одесі Ч. Ніколаш.

Отже, всю роботу Бібліотеки за останні роки – від формування фондів до проведення наукових конференцій – було спрямовано на сприяння розвитку культур усіх національностей, які живуть в краї.

Роботу з національними меншинами проводять також бібліотеки регіону. Очолює її Одеська ОУНБ ім. М. Грушевського, яка постійно вивчає стан цієї діяльності в області. Результати аналізу показали, що у фондах бібліотек зберігається близько 70 тис. прим. книг національними мовами, в т. ч. 6 тис. – болгарською і 64 тис. – молдавською мовами. Поповненню фондів сприяють тісні контакти та дружні зв'язки бібліотек з національно-культурними центрами і співпраця з їхніми книгозбірнями. Багатий досвід співробітництва ОУНБ ім. М. Грушевського має з болгарською національно-культурною громадою. Результатом цієї співпраці є друковані каталоги «Книги болгарською мовою у фондах ОУНБ ім. М. Грушевського» та «Книги болгарською мовою у фондах бібліотек Одеської області».

Діяльність щодо задоволення потреб національних груп в інформації рідними мовами здійснюють Центральна міська бібліотека для дорослих ім. І. Франка м. Одеси, бібліотеки міст і районів області. Спільно з управлінням у справах національностей та релігій облдержадміністрації ЦМБ ім. І. Франка провела науково-практичну конференцію «Одеса –

багатонаціональний мегаполіс: аспекти краєзнавчої роботи» (2008).

ОДНБ ім. М. Горького надає постійну методичну допомогу бібліотекам регіону в комплектуванні їхніх фондів літературою та інформаційними матеріалами мовами національних меншин.

Для подальшого розвитку цієї важливої роботи необхідно:

- об'єднати зусилля бібліотечних установ області для проведення спільних досліджень, загальних заходів та підвищення кваліфікації кадрів;
- обмінюватися накопиченим досвідом роботи та методичними посібниками;
- спільно обговорювати та обґрунтовувати актуальні напрями роботи й найефективніші форми і методи діяльності;
- вивчати національний склад населення у зоні діяльності тієї чи іншої бібліотеки, його читачькі потреби, мовний склад фондів бібліотеки;
- комплектувати фонди книгами та періодичними виданнями мовами етнічних груп у зоні бібліотечного обслуговування населення;
- організувати допомогу користувачам у вивченні мови титульної нації.

Такі спільні зусилля і праця в ім'я подальшого розвитку культури всіх націй і національних меншин південного регіону України дадуть позитивні результати заради миру й злагоди на нашій українській землі.

*Редакційна колегія
журналу “Бібліотечна планета”
поздоровляє колег із ОДНБ ім. Горького
зі 180-річчям від дня заснування бібліотеки.*

ПУБЛІЧНІ БІБЛІОТЕКИ РЕГІОНУ ЯК ОСЕРЕДКИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ І ЗБЕРЕЖЕННЮ КУЛЬТУР НАЦІОНАЛЬНИХ І ЕТНІЧНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ (З досвіду роботи Вільшанської ЦБС Кіровоградської області)

ОСНОВНИМИ напрямками національної політики нашої держави, окрім відродження українського етносу, забезпечення етнокультурної самобутності української нації, є розвиток культур корінних народів та національних меншин, які живуть в Україні. На це націлює стаття 11 Конституції України та Закон України «Про національні меншини в Україні».

У смт Вільшанка та Вільшанському районі Кіровоградської області, крім українців, проживають болгари, росіяни, молдавани, вірмени.

Населення Вільшанки налічує близько 6 тис. мешканців, третину з яких складають болгари. Поселилися вони тут 235 років тому. Тоді під час російсько-турецької війни близько 400 родин із с. Алфатар, поблизу Сілістрії, інших населених пунк-

тів Болгарії обрали Вільшанку місцем постійного проживання. І ця земля стала для них другою батьківщиною.

Цих людей завжди об'єднувала любов до своєї історичної Батьківщини, бажання передати нащадкам усе краще, що унаслідували вони від своїх предків і пронесли крізь життя. Вони зуміли зберегти свою культуру, мову, звичаї, традиції.

Останнім часом налагодилися дружні зв'язки між меріями Вільшанки і м. Алфатар. Неодноразово наші делегації відвідували Болгарію і навпаки – болгари перебували з дружніми візитами у Вільшанському районі.

У 2000 році було відроджено Вільшанське національне культурно-освітнє болгарське товариство

Т. Владова